

Znanstveni skup Zagreb u Prvom svjetskom ratu

Zagreb, 16. i 17. prosinca 2014.

U Zagrebu je 16. i 17. prosinca 2014. u Staroj gradskoj vijećnici, u organizaciji Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Grada Zagreba održan znanstveni skup *Zagreb u Prvom svjetskom ratu*. Skup je zamišljen kao doprinos obilježavanju stogodišnjice Velikog rata na ovim prostorima, točnije, njegove refleksije na razne vidove života u Zagrebu i okolici. Prigodno je uz znanstveni skup postavljena i izložba *Veliki rat - zaboravljeni rat? (1914. – 2014.)* učenika Grafičkog odjela Škole primijenjene umjetnosti i dizajna iz Zagreba, koja je otvorena odmah nakon pozdravnih govora organizatora – predstavnika Grada te Filozofskog fakulteta.

Održano je ukupno 28 izlaganja organiziranih u pet sesija. Prva sesija bila je posvećena vojno-strateškim temama te je započela izlaganjem Ivana Bulića pod nazivom *Posebna pozicija Zagreba u vojno-strategijskom kontekstu 1914-18*. Nikola Tominac nastavio je sa slikovitom pričom o ratnom putu k.u.k. 53. pješačke pukovnije i 25. domobranske pukovnije te 31. lovačke bojne Zagreb kao zagrebačkim postrojbama u Prvom svjetskom ratu, na što se nastavio Marin Sabolović s temom *Uloga transformacije službenih odora u prijelaznom razdoblju sloma Austro-Ugarske Monarhije i stvaranja Narodnog vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba*. U izlaganju je istaknuto kako povijesne prekretnice sa sobom nose i izmjene vizualnih elemenata nacionalnih i kulturnih identiteta, što uključuje i izmjene sustava odijevanja. Tatjana Šarić i Danijela Marjanić imale su izlaganje pod nazivom *Zagrebačke postrojbe austro-ugarske vojske u Prvom svjetskom ratu – statistički pregled uzorka poginulih na temelju vojnih matičnih knjiga umrlih iz Zbirke mikrofilmova Hrvatskog državnog arhiva* kojim su kroz nekoliko kategorija (postrojba, čin, dob, zavičajnost, zanimanje, bračno stanje, mjesto stradanja, uzrok smrti) prikazale rezultate istraživanja. Izlaganje Borisa Kukića *Podizanje "Grobnice palih ratnika na Mirogoju" kao posveta preminulim vojnicima u Zagrebu tijekom Prvoga svjetskoga rata* prikazalo je djelovanje gradskih i vojnih vlasti u posmrtnom zbrinjavanju vojnika preminulih u zagrebačkim bolnicama i pokopanih na središnjem gradskom groblju Mirogoju. Monica Priante je u izlaganju *Riječi žalovanja, konstrukcija pamćenja između privatnog i javnog* na temelju pregleda nekrologa objavljenih u hrvatskom tisku analizirala modalitete kojima se zajednica nosila s boli zbog gubitka te pokušala reafirmirati smislenost i legitimnost smrti u naoko besmislenom sukobu. Nakon prve sesije uslijedila je rasprava na kojoj je, između ostalog, naglašena nužna povezanost i sinkronizacija svih institucija i pojedinaca koji se bave ratnim gubicima u tom ratu, kako bi se došlo do adekvatnih rezultata.

Druga sesija koja se fokusirala na socijalne i društvene refleksije rata započela je izlaganjem Petra Korunića *Stanovništvo Zagreba i njegove okolice 1914-1918.*, koje se bavilo kretanjem stanovništva oslanjajući se na popise stanovništva iz 1910.

i 1921. Tu se tematski nadovezalo izlaganje Nikole Anušića i Tonija Ćosića *Ukupni demografski ratni gubici grada Zagreba u Prvom svjetskom ratu*, u kojem su demografski gubitci analizirani temeljem podataka iz matica rođenih, vjenčanih i umrlih četiriju gradskih župa te objavljenim statističkim izvorima. Slijedilo je izlaganje Filipa Tomića i Vlatke Tomić koji su prikazali gospodarsku strukturu i kretanja grada Zagreba u desetljeću obilježenom Prvim svjetskim ratom te promjenom državnog okvira unutar kojega se Zagreb nalazio. Goran Hutinec govorio je o djelovanju zagrebačkih komunalnih poduzeća tijekom Prvog svjetskog rata u uvjetima nestašice radne snage, prekida slobodnog trgovanja te teškoća u opskrbi sirovinama, a Marko Vukičević nastavio je temu izlaganjem *Prehrambene prilike u Zagrebu tijekom Prvog svjetskog rata* i zaslugama X. Odsjeka aprovizacionog Gradskog poglavarstva. Ljiljana Dobrovšak govorila je djelatnosti dobrotvornog društva osnovanog od strane obitelji Alexander te javnoj kuhinji koju su od 1914. organizirali u gradu, nakon čega je slijedilo izlaganje Danijela Vojaka *Grad Zagreb i njegova okolica za vrijeme Prvog svjetskog rata*, koji je predstavio svakodnevni život građana u ratnim uvjetima.

Drugi dan skupa započet je trećom sesijom i predavanjem Drage Roksandića *Nepodobni, nepoćudni i isključeni u ratnom Zagrebu 1914.* g., u kojem je analizirana urbana konstrukcija „unutrašnjih neprijatelja“ te obrasci i prakse njihove socijalne marginalizacije i isključivanja. Sanja Knežević je u priopćenju *Ratni i međuratni Zagreb u romanu Giga Barićeva Milana Begovića* tematizirala socijalni aspekt romana kroz tadašnje aktualnosti vezane uz ratne i poslijeratne promjene. Valoriziranjem Krležina stvaralaštva kao izvora za pokušaj rekonstruiranja ratnih zbivanja s gledišta istaknutoga intelektualca, pisca i humanista kroz nekoliko njegovih radova bavio se Jevgenij Paščenko u izlaganju *Zagrepečanin u Galiciji: svjedočenje Miroslava Krleže*, a Božidar Nagy je slijedom sačuvanog dnevnika Ivana Merza, sudionika Prvog svjetskog rata, opisao doživljaj i reakcije običnih ljudi na razne situacije tijekom rata i poraća. Jelena Borošak Marijanović i Zlata Živković Kerže su u izlaganju *Dadoh zlato za željezo* govorile o akciji sabiranja darova u obliku zlatnih predmeta, novca i drugih vrijednosti na području kraljevina Hrvatske i Slavonije, sa svrhom prikupljanja novca za obitelji poginulih vojnika. Uslijedilo je izlaganje Nikoline Šimetin Šegvić i Filipa Šimetina koji su se bavili potrebama grada, njegovim problemima, prilagodbama i željama u skladu s ratnom realnošću usmjerujući pažnju na arhitektonsko-urbanističke mijene.

Željko Holjevac i Petar Korunić nastavili su program izlaganjem o strukturi zagrebačkog srednjeg školstva 1910.-1921. – gimnazijama, realnim školama i dr. s naglaskom na kontinuitetima i promjenama pod utjecajem svjetskog rata. O školskim prilikama u Zagrebu u vrijeme Prvog svjetskog rata govorio je i Tomislav Zorko fokusirajući se na teškoće u organizaciji nastave. Domagoj Sremić bavio se antiratnim poslanicama zagrebačkog nadbiskupa Antuna Bauera, a Agneza Szabo Hrvatsko-književnim društvom sv. Jeronima u doba Prvog svjetskog rata 1914.-1918. i njegovim humanitarnim, književnim te kulturno-prosvjetnim djelovanjem

u Zagrebu. Kazališni život u Zagrebu u vrijeme Prvog svjetskog rata, njegov utjecaj na repertoar, izvedbe i odabir tema kazališnih predstava analizirala je Danijela Duvnjak, što je bilo i završno izlaganje te sesije.

Poslijepodnevna, posljednja sesija započela je izlaganjem Arna Bašića *Zagrebački pogled na srpanjsku krizu 1914.* kao zadnjom u nizu koje su prethodile Velikom ratu pri čemu su prikazane reakcije javnog mnijenja grada Zagreba i stajališta hrvatskih političkih stranaka. Maja Polić je u izlaganju *Zagreb na stranici Riečkog novog lista 1914. g.* analizirala članke koji se dotiču političke, gospodarske, društvene, kulturne i ine tematike s ciljem da se riječkomu, ali i stranomu čitateljstvu ukaže na stanje u hrvatskoj metropoli, a Vlatka Filipčić Maligec dala je prikaz izložbene djelatnosti i drugih kulturnih događanja u Zagrebu za vrijeme Prvog svjetskog rata te njihov odjek u tisku. Znanstveni skup zaključila je Ela Jurdana izlaganjem *Zabavnik/Pučki tjednik za popularnu literaturu: zagrebačke teme 1918. g.* u kojem su analizirani i uspoređeni ilustrirani listovi koji su kroz odabrane priloge pratili sveprisutne posljedice ratnog stanja u gradu Zagrebu.

Tatjana Šarić